

Beretning

om

Sankt Hans

Hospitals

og

Claudi Rossets Stiftelses

forflytning

til

Bidstrupgaard

Disse Stiftelsers Velyndere og Velgjørere især

tilegnet

af

Hospitalets specielle Direction

Malling. Pontoppidan . Jessen

Kjøbenhavn 1808

Trykt hos Directeur Johan Frederik Schulz

Kongelig og Universitets -Bogtrykker

St. Hans Hospital og Claudi Rossets Stiftelse/ som dermed er forbunden, havde i sidstafvigte Sommer en haard Skjebne, hvortil Stedet, det ligger paa, gav den nærmeste Anledning. Fienden søgte Skjul bag dets Mure, for derfra at udføre endeel af hans Brandkrig imod Staden. Skjulet var ham gunstigt. Voldenes Kanoner maatte derfor rettes imod Hospitalet, for at forurolige eller fordrive ham, endog medens dets usle Syge, dets ulykkelige Afsindige, dets andre ynkværdige Almissemlemmer der endnu opholdt sig. Kuglerne gjennemstreifede deres Vaaninger og satte dem i vedholdende Forbauselse, fordi de idelige truedes med Qvæstning og Død. Alt blev forsøgt for at formaae de fiendtlige Høistcommanderende til en Foreening om Vaabenstille paa denne Punct i saa lang Tid som udfordredes for at flytte de Ulykkelige andensteds hen; men alle Begjeringer derom vare forgieves, indtil

Fienden selv fandt, at de vare ham i Veien. Nu besluttedes deres Flytning; men Beslutningen udførtes paa en Maade, som characteriserer Beleirerne. Pludseligen gaves Befaling til Flytningen. I 4 Timer skulde mere end 400 Personer, alle gamle eller syge, de fleste sengeliggende eller afsindige, være borte. Under Paaskud, at alt maatte være færdigt naar Vognene kom, blev befalet, at alle Sengeklæder og andre Inventarier skulde samles i Gaarden for i Hast at paalæsses, men ikke engang kom saa mange Vogne tilstæde som kunde modtage Personerne. Endeel maatte udvandre til Fods. Sengeklæder, linned og andet Inventarium, som fra et Hospital ere uadskillelige, og hvorpaa især i de senere Aaringer var anvendt betydelig Bekostning, maatte lades i Stikken, og bleve siden deels bortranede, deels anvendte til Skandser, eller til Strøelse under Heste. Fra Hospitalet dreves de ulykkelige Huusvilde til Frederichsbergs Kirke, hvor de alle, paa nogle faa Syge nær, som henvistes til Slottets Stalde, bleve tilligemed Hospitalets Opsigtsbetjente indspærrede i omtrent 40 Timer, og nøde imidlertid intet eller kun lidet til Vederqvægelse, men vare færdige at vansmægte i den bedærvede

5

luft, som maatte blive en Følge af Indspærringen.

Da denne Tid var saaledes forløben, gaves Befaling til ny Flytning til Frederichsborg. Til denne Flytning tilveiebragtes ikke flere Vogne, end til den første. Mange maatte derfor ogsaa vandre denne Vei, eller det meste af Veien, til Fods; og da intet i Frederichsborg kunde være forberedt for dem, maatte de der fordeles, nogle til Frederichsværk, nogle til den gamle Badstuebygning ved Frederichsborg, de fleste til Slotsstaldene sammesteds, hvor de forbleve indtil i Begyndelsen af November S. A., da de bragtes tilbage til Hospitalet.

Til alt hvad der kunde skee for at lindre Nøden, medvirkede de kongelige Embedsmænd Hr. Amtmand Archtander, Hr. Major Tschierning, Hr. landsdommer Nansen, Hr. Stutmester Nielsen, med ædel Velvillie, og mange Omegnes Beboere understøttede deres Bestræbelser; men det fordrede Tid, at indrette taalelige lejligheder for saa mange, og at anstafte endog kun utilstrækkeligt nyt Inventarium for dem, imidlertid kunde ikke alle de Ulykkeliges Lidelser, i det mindste ikke strax, afhjelpes. Nogle maatte blive uafhjulpne indtil de kom tilbage til deres forrige Bolig, og

6

man der kunde forsyne dem med flere Klæder og andre Inventarier; hvortil af Directionen hverken blev sparet Flid eller Bekostning.

Tabet, som Hospitalet ved denne Omtumling har lidt, kan beregnes imellem 20 og 30.000 Rdlr.

Et Uheld af den Beskaffenhed, og forbunden med saadant Tab har ikke kunnet andet end opvække Beklagelse over, at Hospitalet er i de ældre Tider blevet anlagt inden Stadsvoldenes Skudlinie, og paa et Sted, hvor Erfarenhed nu viste, at det i høi Grad kunde gavne en beleirende Fiende. Men Danmark havde havt Fred i omtrent et heelt Aarhundrede. Der var ikke gjort Regning paa, at Kjøbenhavn atter skulde blive beleiret fra landsiden, allermindst at det skulde skee med den Lumskhed og den Grusomhed som nu. Man har derfor ikke anseet det betænkeligt at bygge trindt om Staden, derfor ei heller at anlægge og udvide denne Bygning, som i andre Henseender var beqvem til Hospital. Et Held blev det imidlertid i alt dette Uheld, at Udvidelsen ikke var gaaet videre. Ved ædle Velgjøreres Goddædighed var det gjort muligt, og efter Overlæg af en dertil anordnet Commission var det bragt i Forslag, at en

7

ganske ny og beqvem Bolig skulde bygges for Afsindige ved Siden af det nuværende gamle Hospital. Planen dertil var af Hans Majestæt approberet, Plads var bleven kjøbt dertil, Underretninger om de fleste og bedste Galehuse i Europa vare indhentede, Tegninger og Overslage, ved hvilke disse Underretninger benyttedes vare med lige Flid og Smag affattede af een af Hospitalets specielle Directeurer, afgangne Jusiitsraad og Borgemester Bang, hvis Architect-Kundskaber vare bekjendte som hans øvrige Fortjenester. Adskillige Materialier vare indkjøbte, og visse forberedende Indretninger paa

Pladsen iværksatte. For at gaa videre manglede kun, allerunderdanigst at fremlægge Tegningerne og Overslagene for Hans Majestæt, Kongen, til Bedømmelse, og efter Allerhøistsammes Befaling at lægge Haand paa Bygningen.

Var dette skeet, og Bygningen blevet opført, vilde denne have været et Skjul mere for Fienden, et Værksted mere for Anlæg imod Staden og et desto større Tab været lidt. Den eneste trøstende Tanke, der gaves ved at see den nuværende Hospitals-Bygning plyndret og dens Beboere mishandlede, var altsaa den: at paa den nye Bygning endnu ikke var begyndt, og

8

med denne Tanke maatte nødvendigen forbinde sig den Beslutning: aldrig at begynde eller fuldføre den paa dette Sted.

Gjerne havde man endog maattet ønske, at nedlægge den gamle Bygning strax, og ved Flytningen fra Frederichsborg og Frederichsværk at finde anden Leilighed paa andet Sted. Men Vinteren var forhaanden. Der var i Hast ingen anden leilighed at faae; man udbedrede altsaa den nuværende Bygning paa ny, forsynede den med nyt Inventarium, og samlede de adspredte Patienter og Lemmer til den Roe, som nu var at erholde, uden dog at opgive Ønsket, om at forsikkre Stiftelsen paa et andet Sted en tryggere Roe i nærværende og tilkommende Tider.

Medens dette Ønske næredes, og man overlagde om hvad der kunde være at udtænke, og, om ikke nu, da i Tiden, at foreslaae i den Henseende, modtog Fattigvæsenets Direction under 27 April d. A. en Skrivelse fra det kongelige danske Cancellie, som meldte:

at, da de Forandringer, som skulde foretages ved Stadens Kjøbenhavns Fortification, fordrede, at St. Hans Hospitals lemmer stulde forflyttes derfra, saa havde Hans Majestæt be-

9

falet Cancelliet, snart at føie den fornødne Anstalt dertil.

Cancelliet begjerte derfor Fattigvæsenets Directions Betænkning om, hvorledes denne allerhøieste Befaling, paa hurtigste og meest passende Maade kunde efterkommes, og henstillede til Directionens Overveielse, om det ikke maatte ansees for rettest, at der strax kjøbtes en Bygning i Nærheden af Staden, eller længere borte paa Landet, hvori bemeldte Hospitalslemmer kunde indlægges. Herpaa begjertes Svar det snarest muligt. Det, som altsaa hidtil havde været blot Ønske, blev nu Nødvendighed. Nye Bolig for Hospitalets Personale skulde, efter den kongelige Befaling, strax foranstattes, og til denne Foranstaltnings Udførelse var intet Øieblik at tabe, da Hospitalet paa samme Tid, da den kongelige Befaling modtoges, blev underrettet om, at det maatte være bereed paa, ufortøvet at lade nogle af Bygningerne nedrive, hvis Værdi til den Ende blev taxeret. Fattigvæsenets almindelige Direction samlede sig derfor uopholdelige, for nøie at overlægge baade om Stedet hvortil, og om Maaden hvor-

10

paa Flytningen kunde blive mulig med meest Sparsomhed, i rigtigst Orden, og saaledes at til Hospitalets Varighed og Roe for endog den fjerne Fremtid kunde eengang for alle lægges en fast Grundvold.

St. Hans Hospital har et tredobbelt Personale, som hver for sig fortjener den opmærksomste Omhu. Det er:

a) Afsindige og Tossed, som, formedelst den Fare, Skræk og Ulejlighed, de kunde forvolde i Borgersamfundet, bør afsondres fra samme, og være under hensigtsvarende Bevogtning, til Cuur forsaavidt det er muligt at bringe dem tilbage til Forstandens Brug, og til Forsørgelse naar Cuur ikke kan hjælpe. Af disse er der nu 73.

Af disse er der nu 73.

b) Almissememmer med ulægelige Sygdomme, saasom Slag, Kræft o. desl. hvilke ligeledes bør afsondres og gives Underhold af det Offentlige.

Deres Antal er nu 274.

c) Veneriske eller med ondartet Udsigt beladte Patienter, hvis Helbredelse er vigtig baadefor dem selv, og for andre, som ellers ved dem kunde smittes. For disse ere nu 174 Pladser.

11

Det var længe indseet, at Sammenblandingen i een Stiftelse eller under eet Tag for Saa forskjellige Classer var upassende og uhensigtsmæssig. Det var derfor ved kongelige Resolutioner befalet, at den i det Foregaaende ommeldte særskilte Bygning for Afsindige skulde opføres, og denne ikke indeholde andre end denne Classe. Men da Overslaget paa Bekostningen løb op til circa 160,000 Rdlr., og vilde vist, efter de senere Tiders Priser paa Materialier og Arbejdsløn, have steget til 200,000 Rdlr., havde man holdt tilbage med at forelægge det til allerhøieste Bedømmelse, indtil enten Priserne bleve lættede, eller flere Udveie til Bekostningen kunde, om muligt, udfindes. Til Lykke er denne kostbare Bygning ikke bleven opført. Arbejdet derpaa vilde have været forgjeves, og de Midler været optagne, som nu kunne anvendes.

Det var ligeledes indseet, at, efter den større Udbredelse af den veneriske Smitte, og det forøgede Antal af Patienter af dette Slags, hvilke Hovedstaden afgiver, vilde det være bedre at have dem i særskilt Sygehuus for sig eller i Forbindelse med et andet Sygehuus, end at lade dem blive i Forbindelse med et Hospital for Almissemlemmer, Men da nu Forbindelsen eengang var bleven til

12

imellem St. Hans's i den senere Tid meget udvidede og forbedrede Syge-Hospital og dets Lemmehuus, havde man troet, at det for det første derved kunde forblive, naar de Afsindige og Tossedede afsondredes fra Stiftelsens nuværende Bygninger.

Hvad Almissemlemmerne angaaer, da havde man fundet, at disse enten kunde udgjøre et Selskab for sig, og deres Antal forøges, eller og være i Forbindelse med Stiftelsen for Afsindige, dog saaledes at hver Classe havde sin særskilte Bygning i saadan Nærhed af hinanden, at de stode under een Opsigt og een Oeconomie.

Samtlige disse Bemærkninger maatte paa ny komme under Overveielse nu da der handlede om en Hovedforandring i Henseende til Bolig, og nu antog Directionen som Grundsætninger:

a) at de veneriske Patienter burde frastilles fra Hospitalet og gives Sygehuus for sig, eller indlemmes i et andet allerede værende Sygehuus.

b) at de Afsindige burde ligeledes have deres Boepælsleiligheder for sig; men at med samme kunde forbindes, under fælles Oecomie, og tildeels fælles Bestyrelse, dog i særskilte Bygninger, en Indretning for

13

Almissemlemmer især af den Classe som de, Hospitalet nu har.

Dette forudsat gik man over til det Spørgsmaal: om man nu helst skulde søge Lejlighederne for St. Hans Hospitals nuværende Personale i Staden og inden dens Volde, eller i Nærheden af samme, eller ude i Landet i en vis Frastand fra Staden.

Directionen blev af den Formening: at for de veneriske Patienter burde Sygehuset være enten i Staden eller meget nær samme. Der er idelig Tilgang og Afgang til og fra disse Sygestuer. Patienterne ere, naar de melde sig, undertiden saa svage, at de ikke vel kunne transporteres; og for unge Læger som opholde sig i Hovedstaden, og som siden fordeles til Embeder omkring i Landet, hvor veneriske Patienter kunne falde under deres Hænder, er det gavnligt, at have Adgang til en Stiftelse, hvor de kunne lære den rette Behandling, ligesom de ved Fødselsstiftelsen have Adgang til practisk at lære Accouchements-Videnskaben.

Derimod fandt man, at Afsindige bedre kunde være uden for Staden paa et afsondret Sted, hvor der er Rolighed og frisk Luft, end i Staden, hvor de forurolige og foruroliges, og hvor den indspærrede Luft selv kan lægge nogen Hin-

14

dring i Veien for deres Helbredelse eller deres Beroligelse.

Ligeledes at de incurable Almissemlemmer, som hidtil have været og ere i St. Hans Hospital, ligesom og andre deres Lige, der nu maae indlægges i det almindelige Hospital, eller ligge i Staden som exspecterende Hospitalslemmer, kunde bedre være uden for Staden end i Staden; thi det kan aldrig af mange Aarsager være tilraadeligt at samle flere uarbejdsføre Mennesker i Staden end høist nødvendigt, og hellere derfor, end at drage saadanne Mennesker derind, maatte man søge at forlægge dem og visse andre Næringsløse, som søge Almisse, ud derfra, og da langt hellere i nogen Frastand ud i landet, end nær Staden, i hvilken Nærhed Hospitalet, som i sidste Sommer leed saameget ved Krigsuroligheder, kunde muligen, blev det endog først i den fjerne Fremtid, atter komme i Veien og maatte da atter flytte og lide
Til at vælge Sted ude i Landet kom i nærværende Tid ogsaa den Omstændighed i Betragtning: at efter de Ildebrande som Staden ere overgangne, og efter de Bygningsmaader som ved de nye Bygninger ere fulgte, ere Huusleiligheder for Fattige her baade blevne sjældnere og kostbarere

15

end forhen. Dette trykker ikke alene Almisse-Classen selv, for hvilken Fattigvæsenet nu maa udbetale i Huusleiehjelp omtrent 28,000 Rdlr. aarlig, som er Renten af 700,000 Rdlr., men ogsaa de fattige Haandværks- og andre Familier, som stræbe for at ernære sig selv, men ikke kunne indvinde den kostbare Huusleie, og derfor desto tidligere nedtrykkes til den Armod, som Fattigvæsenet maae gribe under Armene.
Denne Uleilighed vilde formildes for Fattige i Almindelighed, og for Haandværks- og andre næringsdrivende Familier i Særdeleshed, naar Concurrencen til de smaa Værelser her i Staden blev mindre, og dette gav Anledning til den Idee, at anlægge en Fattig-Colonie uden for Staden, hvor baade Huusleilighed og Forplegning kunde være mindre kostbar end i den ved Ildebrande og andre Uheld trykte Hovedstad, og hvorhen man da fra Fattigvæsenets Side kunde ikke allene forlægge ganske afkræftede Almissemlemmer, men ogsaa henvise til Boepæl og Arbeide nogle saadanne uarbejdsføre Fattige, som enten ikke, eller ikke tilstrækkeligen, kunde finde Arbeide og Næring her i Staden.
Ved at bygge saadanne Huuse, som de fleste endog velhavende Bondefamilier bruge, nemlig

16

med Leervægge, Leergulve og Straatage, kunde man vist skaffe Huusleiligheder for Fattige med langt ringere Bekostning end her i Staden. Til Arbejdsføre kunde gives Fortjeneste ved Jordarbeide om Sommeren, og ved Spinden, Væven o. desl. om Vinteren. Ogsaa Brændsel kunde, naar Stedet valgtes derefter, erholdes for Hospitalet og for Colonien, naar en saadan dermed efterhaanden kunde forbindes, til lettere Kjøb end nu, og derved spares. End videre kunde man der muligen gjøre Indretning for, og give Jordarbejde til, saadanne Fattige som betle her i Staden, og dermed formindske Antallet af dem som nu inddømmes i Forbedringshuset. Men dog var Udvidelsen til et Slags Colonie ikke noget der skulde eller kunde iværksættes strax ved Hospitalets Flytning. Kun efterhaanden kunde dette skee, og efter Plan, hvorom nærmere blev at overlægge. For først maatte Hospitalet for Afsindige og for afkræftede Almissemlemmer være Hovedsagen. Efter disse Betragtninger antog Directionen med fuld Overbeviisning, at, naar St. Hans Hospital nu skulde flyttes, det da var rigtigst i Princip, at forlægge de veneriske Patienter til Staden selv eller nær ved samme, og derimod at udsee for dets Afsindige og dets øvrige Lemmer et sikkert og roligt Sted ude i Landet.

17

Til saadant Locale fandt man at intet kunde bedre passende, letteligere erholdeligt, og snarere lediggjort, end en Hovedgaard paa Landet, som eiedes af een Familie, som Bønderne vare adskilte fra, og som havde endnu sine store Bygninger og sine Hovedgaards-Jorder, alle, eller for størstedelen, tilbage.

Som nødvendige Egenskaber for et saadant Sted bestemte man, at det maatte have:

a) Stor Masse af Bygninger, som strax kunde

- bruges som de vare, eller som, forsaavidt Ombygning var fornøden, indeholdt en Mængde af gode Materialier til Ombygningen.
- b) Gode Jorder og overflødig Tørveskjer, eller egen Skov, eller andre Skove i Nærheden, hvorfra Brænde til lettere Priis end her i Staden kunde erholdes.
- c) At dertil var god Vei, saa langt muligt Landevei.
- d) At der var godt Vand og sund Luft.
- e) At Eieren vilde fratræde strax jo før jo hellere.
- f) At Stedet laae jo nærmere jo Kjerere en anden Kjøbstad end Kjøbenhavn, paa det at man i al Fald, og saalænge det fandtes

18

tjenligt, kunde ved Accordter faae Brød, Kjød, Øll og andre Fødemidler og Ting, som fra Kjøbstæd maatte behøves.

Efter Undersøgning og indhentede Efterretninger om Steder af saadan Beskaffenhed, fandt man Bidstrupgaards Hovedgaard, som forhen har til hørt Staden, men i den senere Tid er solgt derfra, efter at alt Bøndergodset er forbeholdt Staden, beqvemest, fordi der forener sig det meste, om ikke alt, det man fordrede.

Gaarden ligger 1/4 Miil fra Roeskilde, ved Siden af Roeskilde Fjord, 41/4 Miil fra Kjøbenhavn. Den har gode Jorder, 647 Tdl. land, overflødig Tørveskjer, Skove i Nærheden, Fiskene i Roeskilde Fjord; den ligger sundt og har ypperligt Vand. Dens Bygninger vare:

- a) en Hovedbygning, nyligen opfort, lang 51 Alen, breed 20 Alen. Denne ligger særskilt paa en Banke, hvor Sidefløie for de meest Urolige blandt de Afsindige kunde tilføies, da disse Vaaninger fordre andre Indretninger og Beqvemmeligheder end noget andet Huus har.
- b) en Meierie-Bygning, lang 63 Alen, breed 151/4 Alen, for størstedeelen Grundmur.

19

- c) en Forvalter- eller Forpagterbygning, lang 68 Alen, bred 121/2 Alen, for en stor Deel ny Bindingsværk.
- d) en Staldbygning, lang 99 Alen, breed 121/2 Alen; ny Bindingsværk, let at indrette til Fattigvaaning.
- e) en ny Lade, Grundmur, lang 57 Alen, breed 20 Alen; kan ligeledes indrettes,
- f) en ældre lade, som indeholder en stor Mængde Tømmer, som til anden Bygning kan anvendes, lang 116 Alen, breed 20 Alen.
- g) en Qvægstald, lang 135 Alen, breed 111/4 Alen.
- h) paa en udlagt Parcel en ladebygning, bygt i sidste Sommer; lang 64 Alen, breed 11 1/2 Alen.
- i) paa Gaardens Jord Huse for fire Familier.

Bygningerne ere assurerede i Brandcassen for 27,300 Rdlr.: Jorderne ere ved lovlig og eedeligen afhjemlet Syns- og Taxationsforretning d. d. 5 May 1806, foretagne af Hr. Birkedommer Nørager og Hr. Landvæsens-Commissair Müller, taxerede efter Loddernes forskjellige Beskaffenhed, fra 100 til 225 Rdlr. á Tønde Land, i alt

20

til 104,212 Rdlr. 48 sk: de 4 Huse paa Gaardens Grund til 1700 Rdlr. t altsaa den hele Taxations-Sum for Bygninger og Jorder 133,212 Rdlr. 48 sk.

Den nedlagte Sæd hvis Afgrøde indhøstes i Aar er:

Hvede	42 tdr.
Rug	18 -
Byg	58 -
Havre	74 -
Bælgsæd	18 -
Kartofler	<u>103</u>
	313 Tdr.

Med Gaarden Besætning af 120 Kiør 24 Heste, complet Meierie- og Agerdyrknings-Inventarium, hvoriblandt Tærskemaskine, Hakkelse maskine o. s. v., samt en betydelig Deel nyt Tømmer, indkjøbt til den udseete Parcelbygning, – Sædekornet, Besætning og Inventarium blev efter billig Taxation anslaaet til circa 10,000 Rdlr.

Ved Underhandling og Mellemlhandling lod Gaardens Eier, som har betydeligt Jordegods andensteds, og derfor i al Fald ikke kunde blive forlegen for Bopæl, sig bestemme til at ville overdrage Eiendommen til St. Hans Hospital som

21

offentlig Stiftelse, og at fratræde strax, imod at ham fra Hospitalet betaledes den samme Sum, som han ved Skjøde, fremlagt for Directionen, har beviist at han selv har givet for 2 Aar siden som var 95,000 Rdlr., tillagt den Sum, han i sin Eiendoms Tid har anvendt til vedvarende Forbedring paa Jord og Bygning, hvilken Sum han anslog til 3 á 4000 Rdlr.; saa at Kjøbesummen for Gaard, nedlagt Sæd, Besætning og Inventarium blev i rund Sum henved 100,000 Rdlr.

Det maa herved anmærkes: at paa Ejendommen, hvis Jorder ere fri Hovedgaards Taxt, hæfter derimod en Staden Kjøbenhavn forbeholdt aarlig Canon af 1000 Rdlr., men ansloges denne endog til Rente, svarede den til Capital 25,000 Rdlr., og altsaa kunde Eiendommen beregnes til at koste 125,000 Rdlr., hvorimod dens Værdie efter Taxation for Gaardens Bygninger 27300 Rdlr.

Huse	1700
Jorder	104212, 48 sk
Besætning	<u>1000</u>
	143212 Rdlr. 48 sk.

Saaledes erholdt altsaa Directionen Udsigt til for en rimelig Priis, at kunne erholde tilkjøbs

22

en Eiendom, saadan som den kunde ønske samme, og til fuld Disposition strax ved Kjøbets Slutning.

Denne og samtlige øvrige foranførte Omstændigheder androg Directionen under 5 May d. A. for det Kongelige danske Cancellie, hvorfra den under 21 Maj modtog følgende Skrivelse:

”Den Kongelige Direction for Kjøbenhavns Fattigvæsen har under 5 May sidstleden meddeelt dette Collegium dens Betænkning om, hvorledes Hans Majestæts allerhøieste Befaling, angaaende St. Hans Hospitals Lemmers Forflyttelse, formedelst de Forandringer der skal foretages ved Kjøbenhavns Fortification, og Hospitalets dermed forbundne Nedbrydelse, paa den hurtigste og meest passende Maade kunde efterkommes, samt angaaende Kjøbet af en Bygning, hvori Hospitalets lemmer kunne indlægges.

Da Cancelliet har fundet velbemeldte Directions Forslag, saavel med Hensyn til Kjøbet af Bidstrupgaard, og den for samme bestemte Priis, som i Henseende til den foreslaaede Afsondring af de veneriske Patienter fra Hospitalet saavel udarbejdet og de derfor talende Grunde saa nøiagtigen udviklede, at man ikke har kunnet andet end være aldeles enig med de af Direktionen gjorte Indstil-

23

linger, saa har dette Collegium i Overensstemmelse dermed allerunderdanigst foredraget Hans Majestæt denne Sag; hvorpaa det under 19 May sidstleden har behaget

Allerhøiøstsamme allernaadigst at resolvere saaledes:

"Vi ville allernaadigst have Directionen for Kjøbenhavns Fattigvæsen autoriseret til at købe Bidstrups Hovedgaard for en Sum af henvend 100,000 Rdlr. til Brug for St. Hans Hospital og Claudi Rossets Stiftelse; hvornæst bemeldte Direction kan indkomme med nærmere allerunderdanigst Forslag til:

- a) De veneriske Patienters Afsondring fra Stiftelsens øvrige Lemmer, og hines Anbringelse her i Staden eller i Nærheden af samme,
- b) Indretningen af Bidstrup-Gaard for de Afsindige samt Almisselemmerne, efter derom at have confereret med Commissionen for St. Hans Hospitals ny Bygning,
- c) Anlæg af Bolig m. v. for flere af Stadens Fattige naar saadant efter Tid og Omstændigheder kan skee.

Vi ville derhos allernaadigst bevilge, at Bidstrups Hovedgaard, saalænge den til ovennævnte Stiftelse bruges, maa nyde. Frihed for Ind-

24

quartering, Rytterhestes Hold, samt for Skatters og Afgivters Udredelse af de Bygninger og Jorder, som anvendes til Stiftelsens eget Brug. Endelig ville Vi og understøtte Hospitalets Flytning ved dertil at forunde Befordring ved Artillerie-Heste, eller anden fri Befordring efter Omstændighederne, og Directionens nærmere Forslag.

Denne allerhøieste Resolution skulde Cancelliet herved tjenstligst tilmelde den Kongelige Direction for Københavns Fattigvæsen til behagelig Efterretning.

Det er altsaa Nødvendighed der har foranlediget, og Hans Majestæts, Kongens, Befalinger der have afgjort, at St. Hans Hospital flyttes, og at det forlægges til en landligere og roligere Egn, end den, hvor det i den seneste Tid, formedelst, dets Nærhed ved Stadens Fæstningsværker, har havt saa stort et Uheld.

Da Hospitalet i sin Tid flyttedes fra den gamle forfaldne saakaldte Pesthuusbygning ved Kalleboedstrand til Krigs-Hospitals Ladegaarden vandt det allerede meget. End flere Fordele kunne ved dets nye Flytning nu vindes. Disse Fordele, til hvilke Udsigter aabne sig, ere især følgende:

25

- I. De veneriske Patienter afsondres fra Hospitalet. Dette kan ikke andet end være til Gavn for dem, for Hospitalet og for det Almindelige. Det Slags Patienters Cuur, der i lang Tid var anseet som en Bisag ved en Indretning, der havde andre Hoved-Øjemed, men siden dog er der behandlet med meer Opmærksomhed, kan nu blive Hovedgjenstanden for een eller flere Læger, som især kunne og ville beskæftige sig med denne Sygdom, istedet for at St. Hans Hospitals Læge har maattet dele sin Opmærksomhed imellem Cuur og Behandling af Veneriske og Afsindige, hvilke tvende Classers Cuur-Methode er saa aldeles forskjællig, og kan fordre hver for sig særegne Studier og Iagttagelser. Hospitalet er særdeles tjent med den Simplification i sine Indretninger, naar dets Personale faaer kun tvende Classer, istedet for at det hidtil har havt tre, om endog Antallet i de tvende tilbageblivende Classer bliver mærkeligen forøget. Det Almindelige, for hvis Betryggelse imod en Smitte, der svækker og udmarver hele Slægter, ikke noksom kan sørges, vinder ved enhver Indretning,

26

hvor Medicinal-Pleien er ordnet for denne Sygdom alene eller især, og hvor unge Læger, som siden ansættes i Statens forskjellige Dele, kunne vinde practisk Kundskab i Sygdommens Behandling, hvilket ikke, efter St. Hans

Hospitals Beliggenhed og indskrænkede Huusleiligheder, har kunnet skee hidindtil.

At paa denne Sag nu meer end forhen haves besynderlig Opmærksomhed, ogsaa med Hensyn til Provindserne: dertil give Omstændigheder, som ligge i Tidernes og Tingenes Gang, en ny Anledning. Hvorledes en ny Indretning i den Henseende ordnes, dertil skal efter Hans Majestæts Befaling nærmere Forslag afgives. For de Afsindige og Vanvittige, hvis sørgelige Lod det blev at maatte afsondres fra Familie- og Borgerselskab, for stedse eller for en Tid at bevogtes, og for hvis Helbredelse, eller blideste Forsørgelse, det paaligger deres lykkeligere Medmennesker paa muligste Maade at sørge, tilbyder Bidstrupgaard et af de behageligste og sundeste Opholdssteder, som for dem kunde udfin-des. Paa en ophøiet Banke, i den frieste

27

og reneste Luft, beskyttet fra Nord- og Vestsiden ved skyggende Træer, staaer allerede et nybyggt Vaaningshuus, som med liden Forandring kan blive til Bolig for de mindre Urolige, og har anstændige, lyse og smukke Kammere, endogsaa for Personer, som i deres forhenværende Stilling have været vante til de bekvemmeligere Vaaninger. Paa Banken er en viid Plads til Sidebygninger for de Urolige, hvilke ville blive opførte med Hensyn til den Betyggelse, som udfordres, og tillige til al den Beqvemmelighed som kan gives. Neden om Banken ere eller kunne blive skjønne beskyggede Spadseregange og Bevægelsespladser. I Nærheden er Lejlighed baade for Ferskvands- og Strandvands-Bade. Denne Bolig ligger afsondret fra de øvrige Bygninger, som ere bestemte for Almisselemmer, dog ikke i større Afstand end at begge Indretninger kunne staae under fælles Oeco(*no*)mie Regnskabsføring o. desl. Til Bespiisningen kan Gaardens Produkter, hvad enten Avlingen drives for Regning eller ved Forpagtning, afgive gode og sunde Fødemidler fra. første Haand, af hvilke man

28

fornemmelig maae sætte Priis paa den gode ubeblandede Mælk, især til Sommer-Føde. Ogsaa kunne Have-Urter der gives i Mængde, ved blot at dyrkes.

Hvad Medicinal-Pleien og de Afsindiges eller Vanvittiges Behandling angaaer, da maa det ansees som afgjort, at, naar den Læge, som forestaaer samme, kan indskrænke sin Opmærksomhed og sine Iagttagelser til denne Classe af Syge etter Sindssvage alene, uden, saaledes som hidtil i St. Hans Hospital, at dele sin Omhu ogsaa til en anden Classe af et ganske forskjelligt Slags Patienter, og naar han har Tid og Roe til blot at studere hvad som vedkommer Afsindiges og Vanvittiges Cuur og Behandling, da vil han deri kunne bringe det videre end ellers, og altsaa desto flere kunne helbredes, forsaavidt de ere helbredelige, eller lindres i deres haarde Skjebne naar Helbredelse ikke er mulig.

Men det er ikke nok at den, som paa Stedet har øverste Opsyn over Afsindige og Vanvittige, selv har Duelighed og Lyst til at forestaae denne Post, han behøver sædelige og. velskikkede Paapassere, som

29

han til Opsynet og Pleien kan fordeele, og sætte lid til. Det har været og er særdeles vanskeligt, i St. Hans Hospitals nuværende Forfatning, at faae saadanne Personer, Og at beholde dem naar man fandt dem skikkede. Det maatte, efter Hospitalets Leiligheder, være ugifte Folk eller ogsaa de maatte have deres Koner og Børn uden for Hospitalet, og da sædvanligst her i Staden. Dette har havt og har Uleiligheder, hvilke kunne forebygges ved den ny Indretning. Man vil blive istand til, der at anlægge smaae Huse i Nærheden af de Afsindiges Vaaninger, og til ethvert af disse Huuse at henligge Haveplads og nogen Jord til Græsning og Foder for en Koe, til Kartoffel-Avl o. desl. En

saadan Bopæl, tillagt den faste Løn, som Hospitalet giver, vil sætte en Huusfader istand til der at leve i ordnet Huusstand, og følgerigen hæfte ham saaledes til hans Bolig og Tjeneste, at man kan være desto sikkrere paa at beholde ham, naar man er fornøiet med ham.
Med Udsigten til saaledes at forbedre de ynkværdige Afsindiges og Vanvittiges

30

Kaar, forbindes endnu en anden, denne nemlig: at man kan udvide Indretningen, til flere Personer, Hidtil var den Afdeling af St. Hans Hospital, som husede Afsindige, egentlig kun for Staden Kjøbenhavn, Herefter kan den blive tillige i det mindste for hele Sjælland, naar derfra bidrages til Omkostningerne, hvorom allerede fra nogle Steder er søgt, og hvortil nu gives Leilighed.

Hvad som Hospitalets Afsindige og Vanvittige under den nye Indretning kunde vinde ved landlig smuk Egn, ved gode Fødemidler fra første Haand, ved sund Luft og ved godt Vand til Drik og til Badning: dette vil ogsaa kunne komme Hospitalets Almisselemmer, som udgjøre den anden Classe af dets Personale, tilgode. Af saadanne har Hospitalet, som i det Foregaaende meldt, for nærværende Tid 274. Forøger man disses Antal endog kun med ligesaa mange som der nu ere Pladser for veneriske Patienter, altsaa med 174, hvilket uden Vanskelighed kan skee naar de Veneriske ere frasondrede, da bliver Antallet 448, eller med rundt Tal 450. Alle ere de for-

31

medelst Svækkelse eller Sygdomme Gjenstande for offentlig Forsorg. De fleste faae Forsørgelse i afsondret Vaaning, fordi de ved epileptiske Sygdomme, Kræftskaar o. s. v. kunde i det daglige Liv ængste andre; men mange blandt dem ere dog derhos unge og arbeidsføre, ligesom adskillige af de Vanvittige. Naar nu disse kunne om Sommeren beskjæftiges med Jordarbeide efter deres Kræfter og derved tilvirke Producter til desto bedre Forplegning, da vinder man derved, baade at deres Helbred og Kræfter forfriskes, og at deres bedre Forplegning, formedelst det Arbeide hvortil de bruges, gjøres mindre kostbart. Om Vinteren kunne de beskjæftiges med andet Industrie-Arbeide, som efter deres Evner kunde afvexle, og hvortil Stedet selv kunde frembringe visse raae Materialier, saasom af Hør og Hamp til Lærreder, Pilequiste og Halm til Kurveflætninger og desl.; til hvilke Arbeider de saa meget stadigere kunne henvende sig, som de ikke da, saaledes som nu, kunne tragte efter ideligen at gaae til Byen, hvorom de nu hver Øieblik anholde.

32

Ved at nævne Hør og Hamp som raae Product til Forarbeidning ved Hospitalet ledes man til at bemærke, at aarligen maa Fattigvæsenet indkjøbe af disse Vare for omtrent 5000 Rdlr. for at beskæftige dets Fattige med Spind, og for at tilveiebringe saa meget muligt Linned til Brug og Beklædning for dets Lemmer i Hospitalerne og i Byen, Al denne Hør og Hamp kommer nu fra Udlandet, hvor Fattigvæsenet altsaa betaler de Arbeidere, som frembringe disse Vare, og som oparbeide dem til Handelsvare. I en lang Rad af Aar har det kongelige Land-Huusholdnings-Selskab, understøttet af Hs. Majestæt Kongen, søgt at bringe Hør- og Hampeavl i udvidet Drivt her i Riget. Noget er derved udrettet, men ikke nær saameget, som er ønsket, for endnu i klækkeligere Grad at formindske Indførselen fra og Penge-Udførselen til Udlandet. Sagkyndige have bemærket, og med megen Grund, at denne vigtige Avl ikke kan ventes noksom udvidet, naar Landmændene, hver for sig, ikke alene skulle saae og indavle Hør og Hamp, men ogsaa, hver for sig, give den igjennem alle Behandlings-

33

Grader den Tilberedning, som udfordres, for at bringe den til at blive Handelsvare; men at dette vilde bedre opnaaes, naar hist og her i Landet vare Anlæg, som med nogen egen Dyrkning af Hør og Hamp forbandt Indretninger og Maskinerier, hvor Hørren og Hampen kunde modtages naar den i Høsttiden er oprykket, og da betales til landmanden, samt derefter endvidere tilberedes, til hvilken Tilberedning han formedelst andet Jordarbeide hverken har Tid eller Leilighed, om han endog dertil havde Kundskab. Et saadant Anlæg lader sig bekvemmeligen indrette ved Bidstrupgaard. Der ere Jorder i Mængde, hvorpaa at dyrke ogsaa Hør og Hamp til Afvexling. Der kan bygges, paa den sparsommelige Maade som Bøndervaaninger indrettes, Huse til Opbevaring og Tilberedning, ikke allene af den Hør og Hamp, som Gaarden selv kan frembringe, men endogsaa af den som landboer i Omegnen formodentligen kunne opmuntres til at dyrke, naar de kunne sælge den fordeelagtigen i dens raæste Tilstand. Hænder til Bearbejdningen kan Hospitalet ikke mangle,

34

da det altid kan forøge sit Antal af Fattige her fra Staden, og nyttigere kunne disse Hænder ikke beskæftiges. Heller ikke kan der mangle Afsætning, naar Fattigvæsenet selv behøver saa meget som i det Foregaaende er ommeldt; og kunde da nogen mærkelig Deel spares af den Arbeidsløn, som nu for Hør og Hamp betales til Fremmede, og denne Deel indvindes for Landet og for de herværende Fattige selv, da vilde den paa saa nyttigt et Anlæg anvendte Umage være vel anvendt. Ogsaa til Lærreds Vævning for Fattigvæsenet gaves lejlighed ved Bidstrupgaard, naar man der for fattige Vævere vilde oprette smaae Huse med Tillæg af Jord; og til Blegning saavel af nye Lærreder, som af det Linned, der bruges til Hospitalet, hvilken nu af Fattigvæsenet maa dyrt betales, kan ikke være bedre Leilighed end der, hvor rindende Vand løber Gaardens Bygninger tæt forbi, og hvor betydelig Strækning af Plads til Blegning kan blive anvendt uden at savnes.

5 Endnu en anden Industrie-Green som ved Stiftelsen, efter at den er forlagt til Bid-

35

strupgaard kan drives, man troer med Held, og til Besparelse, først og fornemmelig for Fattigvæsenet selv, og siden for Landet, er Dyrkning og Indsamling af de medicinske Urter, som henhøre til vort Clima. Det er bekjendt, at en stor Deel af disse Urter forskrives fra Udlandet. Det er ogsaa vitterligt, at endeel af dem ere vildtvoxende, som behøve kun at indsamles, og at en simpel Dyrkningsmaade frembringer andre. Ogsaa ved at indsamle og dyrke saadanne Urter kunne altsaa Fattige beskæftiges, især en Egn, der, som den omkring Roeskilde, er, ogsaa i botanisk Henseende, al Opmærksomhed værd. Kunde altsaa ved saadanne Urters Indsamling og Dyrkning noget ikke ubetydeligt vindes for Stiftelsen, hvortil der er megen Sandsynlighed, da vilde dette være et Bidrag til at bøde paa de betydelige Bekostninger, som Fattigvæsenets Medicinalvæsen nu aarlig medtager. Men End større kan Besparelsen blive for Stiftelsen paa de tvende Nødvendigheds-Artikler, Brænde og Halm. Af Brænde har den forbrugt i de senere Aar, aarlig, circa 250 Favne af Halm til Sen-

C 2.

36

ge og Sengemadratser omtrent 2500 Rdlr. Bekostningen herpaa under nuværende Priser lader sig let beregne, men af Fattigvæsenet vanskeligen udrede. Derimod kan Bidstrupgaards Tørvemoser afgive al den Brændsel Stiftelsen behøver, blot mod Arbeidslønnen for at grave eller sammentræde Tørve-Massen, til hvilken Gravning og Sammentrædning adskillige af Stiftelsens Fattige selv kunne bruges, ligeledes kunne Gaardens Marker afgive

den fornødne Halm til langt mindre Bekostning end naar Halmen saaledes som nu maa kjøbes af Landboer i Omegnen af Kjøbenhavn.

7 Til denne Besparelse kommer en anden endnu vigtigere. Det er allerede i det Foregaaende anført, at den Bygning som skulde have været opført for Afsindige og Vanvittige paa Hospitalets nuværende Grund vilde have kostet omtrent 200,000 Rdlr. at opføre i denne Tid. Lægger man hertil den gamle men i den senere Tid meget udvidede Hospitalsbygningens Værdie, der er ansat ved Assurance-Taxation til 68,000 Rdlr., udkommer en Bygningssum af 268,000 Rdlr., hvis aarlige Rente á 4

37

pCento er 10,720 Rdlr. Derimod koster Bidstrupgaard med samtlige dens Bygninger, Jorder og Besætning, 100,000 Rdlr. Anvendes derpaa ved ny Bygning og Indretning for et lige Antal Personer som det Hospitalet nu har, alt hvad som udkommer af Hospitalets nuværende Bygning, hvilket man anslaaer til en Sum, lige med Assurance-Summen, koster den nye Indretning i alt 168.000 Rdlr., hvoraf Renten er 6,720 Rdlr., og her er endnu den mærkelige Forskjæl, at til Hjelp til Rentesummen haves ved det gamle Hospital ikkun Productet af 6 Tdr. land, naar derimod ved det nye faaes Productet af 647 Tdr. Land, Dyrknings-Omkostninger og Jordafgifter fradragne. Af hvilket Værd dette Product aarligen kan blive, ville kyndige Landmænd bedst kunne bedømme efter det som i det Foregaaende, er anført om Udsæd, Besætning o. s. v. Man vil her alene tiløie: at i den afvigte Junii Maaned har Indtægten af Mælk og Smør, solgt fra Bidstrupgaard til Kjøbenhavn, været 596 Rd., og at i samme Tid er der gravet imellem 500 og 609 Læs Tørv.

38

Alt dette betragtet haves den meest grundede Anledning til at formode, at Hospitalet og dets lemmer, hvortil man for først regner et lige Antal med det som der hidtil har nydt Ophold og Pleie, vil ved Forflytningen vinde betydeligt. Men ikke Hospitalet allene, ogsaa Fattigvæsenet i Almindelighed, kan have Gavn af Forandringen; thi naar først er sørget for et Antal, lige med det som Hospitalet nu har, hvilket er Forandringens Hoved-Øiemeed, da kan man ved den Leilighed, som Bidstrupgaards vidt udstrakte Grunde frembyde til nye lidet bekostelige Bygninger, og ved den Afvexling af Jord- og Fabrik-Arbeide, som der kan gives, kunne komme det almindelige Fattigvæsen til Hjelp, og derfra modtage deels flere afkræftede hjælpeløse Mennesker, som nu udsees til Hospitals-Pleie, men ikke kunne nyde den i rette Tid formedelst Mangel af Plads, deels saadanne Arbeidsføre, som nu søge Fattigvæsenet, under Foregivende, at de ikke her kunne ernære sig ved Arbeide, og endelig Pleiebørn, hvoraf Fattigvæsenet nu har 708 under dets Forsorg, hvilke man ofte er forlegen for at faae udsatte for Betaling til gode PleieForældre, og hvilke man i Almindelighed hellere maatte see opfostrede i sund Luft og rummelig Vaaning paa Landet, end indsluttede i snevre usunde Rum her i Staden.

39

Dette er og det andet Øiemeed, som ved Kjøbet af saa stor en Eiendom er tilsigtet, og af Hans Majest. med allernaadigst Bifald anseet. Jo mere det efterhaanden kan opnaaes, jo mere kunne gamle afkræftede Fattige nyde fuld og sikker Forsørgelse i det forflyttede og udvidede Hospital, jo lættre kan man tilbyde Arbeide til de Arbeidsføre, som nu, med eller uden Grund, klage over Mangel paa samme, jo friere Valg har man, naar der er Spørgsmaal om Pleiebørn at udsætte, jo mere kan man skille Staden ved Betlere, uden at indslutte dem i Forbedringshuus, hvilket mange af saadanne neppe forlade førend de uleilige med deres Betlen paa ny, fordi Betlerie er bleven dem til Vane, og fordi de dertil her i Staden finde den beqvemme Leilighed, som de i 4 1/4 Miils Afstand ville savne.

Overalt er det en Bemærkning, som fortjener Opmærksomhed, at til Kjøbenhavn søger aarligen deels fra Rigernes Provindser selv, deels fra Udlandet, et betydeligt Antal unge Folk, for her at finde Næring og Tjeneste. Af disse blive mange efterhaanden, deels ved Sygdomme, deels ved Vanheld, deels ved Uordener, tidligen eller sildigen afkræftede, og søge Fattigvæsenet tilligemed lige saadanne af Kjøbenhavns Indfødte selv. Man har

40

nyligen beregnet Forholdet imellem de Fattigvæsenets Almisselemmer, som ere fødte i Kjøbenhavn, og de som ere hidkomne fra Steder uden for Staden, og man fandt da Forholdet saadant.

a.	fødte i Kjøbenhavn	3305
b.	fødte udenfor Kjøbenhavn:	
	i Sjælland og paa Bornholm	1614
	i Fyen	247
	i Lolland og Langeland	71
	i Falster	18
	i Jylland	798
	i Hertugdømmene	243
	i Norge	345
	i Sverrig	451
	i Tydskland, og nogle	
	Enkelte i andre udenrigske Lande	<u>534</u>
		4321

og herunder ere dog ikke indbefattede de allerede indkomne Hospitalslemmer i Almindelig-Hospital, St. Hans Hospital, Vartov og flere af Fattigvæsenets Pleiestiftelser.

Det er, og vil end mere blive, for Staden høist vanskeligt at skaffe Huusleilighed til taalelig Priis for de Afkræftede, ogsaa af det Folketal, som

41

aarligen andensteds fra hidkommer, og det var derfor ønskeligt, at Veie kunde aabnes til aarligen at afgive nogle saadanne fra Staden. Dertil frembyder Forandringen med St. Hans Hospital en Leilighed, og gavnligt kan det blive for Staden, naar den benyttes.

Der er imidlertid neppe nogen ny vidtomfattende Indretning, af hvilket Slags den end er, som jo, naar den fra alle Sider betragtes, kan, i det mindste i visse enkelte dens Dele, fremkalde Tvivl og Betænkeligheder.

De som have mødt ved denne Leilighed kunne især indbefattes under følgende Spørgsmaale: om et vidtløftigt Jordbrug i 4 Miles Afstand fra Staden kan oversees af Fattigvæsenets Direction her i Staden? om Stiftelsen selv ikke fjærnes for langt bort fra Over-Opsynet? om Transporten af Afsindige og af afkræftede Hospitalslemmer ikke er alt for vanskelig? om ikke nogle af de Legater, som af Private ere givne, kunne være Flytningen imod? om det ikke var haardt for de Fattige, som bortflyttes, at afsondres fra deres Bekjendte og Venner, og for disse at savne Leilighed til at see de Bortflyttede? om det ikke for dem, som ville gjøre Bemærkninger over de Afsindige, især i medicinsk Hensigt, var bedre at Hospitalet laae i

42

Staden, eller ved samme? og endelig: om det ikke kunde svække den offentlige Goddædighed mod Fattige, naar den deres Tilstand, som opvækker Medynk, ikke sees nær ved?

Directionen har under dens Forhandlinger, denne Sag angaaende, taget samtlige disse fremstillede Spørgsmaal under Overvejelse, og berørt dem i sin allerunderdanigste Forestilling til Hans Majestæt Kongen, tilligemed de

Bemærkninger som derved og derimod kunde gøres. Og ingen af dem er da fundet af den Vigtighed, at samme kunde opveie imod Fordelene i det Hele, eller gjøre Beslutningen om Hospitalets Forlæggelse til det udseete Sted betænkelig.

Jordbruget er vidtløftigt, det er sandt; men man er ikke i Nødvendighed til selv at lade det Heelt eller for endeel drive for Regning. I det første Aar maa det skee, og kan skee, ved at fortsætte samme Drift, med samme Arbejdere, som i de næstforegaaende Aar; men imidlertid fuldføres Bygningerne paa den Jordlod som til Parcelgaard har været udlagt, og som faaer omtrent 300 Tdr. Land, hvis Product vel skal blive Hospitalet forsikret til dets lemmers Forplegning, men som i al Fald kan blive bortforpagtet under Vilkaar, ved hvilke dette Øiemed opnaaes. Flere

43

mindre Parcelgaarde kunne indrettes, og deres Bestemmelse blive den samme, eller Jorderne indtil videre bortleies.

Over-Opsyn umidlerbar nær ved Hospitalet er ikke af uomgjængelig Nødvendighed, naar paalidelige Mænd føre den daglige Bestyrelse paa Stedet. Et overtydende Beviis herom er den militaire fra Kjøbenhavn til Eckernförde forflyttede Pleie-Stiftelse, hvis Bestyrelse af de daglig opsynførende Betjente, i lang Afstand fra Over-Opsynet, fortjener i høj Grad enhver Menneskevens Høiagtelse. Af og til ville dog Directionens Medlemmer kunne finde Leilighed til at besøge Stiftelsen, for at lade sig alt forevis og eftersee hvad de finde fornødent; og ugentligen kunne Rapporter derfra gives. Og skulde Erfaringer vist, at et Overtilsyn i nærmere Forbindelse med Stiftelsen var nødvendigt, da tvivler Directionen ikke om, at i Roeskilde eller dens nærmeste Omegn ville findes Mænd, villige til i saa Henseende at medvirke med Directionen, især naar Stiftelsen, for saavidt Afsindige og Vanvittige angaaer, udvidedes til at kunne i fornødent Fald benyttes ogsaa for saadanne ulykkelige fra Sjælland. Det er ved mange Leiligheder viist, at Velvillie til at virke til Gavn for Trængende og Li

44

dende ikke er indskrænket til Hovedstaden, men udbredet over hele Landet. Transporten her fra Staden anseer man ikke Vanskelig. Afsindige og Vanvittige ere tilførte St. Hans Hospital paa det Sted, hvor det nu ligger, fra alle Danmarks Provindser, fra Hertugdømmene, fra Norge, endog fra de danske vestindiske Øer. Meget lettere kunne de føres fire Mil paa god banet Landevej. En beqvem og hensigtsmæssig Vogn kan til saadan Transport blive indrettet. Til Kjørselen imellem Hospitalet og Staden kunne Material-Hestene ved Bidstrup nyttes. Hyppig Transport for Afsindige kan ikke forefalde; thi naar de eengang ere didkomne, maae de der forblive, med mindre de helbredes, i hvilket Fald deres Afsendelse fra Hospitalet ingen Vanskelighed har. Gamle afkræftede Almisselemmer føres letteligen did, og da de der forblive, er deres Transport kun for eengang. For dem som ere saa svage, at de end ikke i god Aarstid kan føres derhen, kan sørges ved Stiftelserne her i Stande.

I Henseende til Legaters Anvendelse efter deres Ord og Øiemeed, gjør Forandringen af Stedet ingen Forskjel. Hospitalet og den dermed forbunde Claudi Rossets Stiftelse beholde deres

45

Navn, deres Indretninger, uden anden Forandring end til Forbedring. Ethvert Legats Bestemmelse vil, ogsaa da, blive punctligen iagttaget. Og man er forvissat om, at Legaternes Stiftere have ikke havt Hensigt til Sted, men til Personer og disses Vel.

At de Fattige ere i længere Afstand fra Slægt og Venner, maae ikke komme i Betragtning, Naar de nyde offentlig Forsorg, maae de modtage den paa hvilket Sted det Offentlige anviser den. Overalt, dersom Slægt og Venner ville tildele

dem noget, vil det være dem let at tilstille dem det, ogsaa i 4 Miles Afstand, og gjør de dem intet got, er det dem til ingen Nytte, at see dem; ligesom og de Fattige til ingen Nytte at sees af dem.

Hidtil have Tilfældene været sjeldne eller ingen, da nogen har søgt de Afsindiges Boelig for i gavnende Hensigt at gjøre Iagttagelser. Nysgjerrighed har lokket de Fleste, og med Roe ere de Afsindige bedre tjente end med Nysgjerriges Besøg. Vil nogen desuden studere sig ind i Afsindiges Behandling og Cuurmethode, fordres dertil daglig Omgang med dem, og denne kan kun den eller de have, som staae i fast Tjeneste eller have stadigt Ophold i Stiftelsen.

At det skulde svække Goddædigheden imod

46

Fattige og Lidende, at de ikke haves for Øine, har Man ikke Anledning til at formode. Adskillige af St. Hans Hospitals største Velgjørere kjendte Stiftelsen allene af Beskrivelser. De vidste deraf, at i Stiftelsen var Kummer og Nødlidenhed at afhjælpe, og deres ædle Hjerter tilsagde Hjelpen. Det samme tør man haabe for Stiftelsen i Fremtiden. Man griber med Tillid denne Lejlighed for at anbefale den til goddædige Menneskevenners vedvarende Opmærksomhed og Omhu. Af den sande Beskrivelse, vi i det Foregaaende have givet over dens Lemmer, vil enhver skjønne, at, er der nogen, hvis Kaar fortjener Medlidenhed, og opfordrer til lykkeligere Medmenneskers Hjelp og Bistand, da er det de Sindssyge og de afkræftede Almissemlemmer, som denne Stiftelse huser og pleier. I lige Grad som ædle Giveres Goddædighed dertil herefter, som hidtil, vil bidrage, kan flere Trængende i Stiftelsen blive optagne, og Pleien der forbedres. Direktionen vil derfor omhyggeligen sørge, og selv Stedet hvortil Stiftelsen flyttes, vil Hertil give Leilighed.